

היינו כחולמים
הרב מואיז נבון

חוני המעגל: (1) מתפלל לגשם, (2) ישן שבעים שנה.

תלמוד בבלי מסכת תענית דף כג עמוד א - מעשה ששלחו לחוני המעגל וכו'. תנו רבנן: פעם אחת יצא רוב אדר ולא ירדו גשמים. שלחו לחוני המעגל: התפלל וירדו גשמים! התפלל ולא ירדו גשמים. עג עוגה ועמד בתוכה, ... אמר לפניו: רבונו של עולם! בניך שמו פניהם עלי שאני **כבן בית לפניך**, נשבע אני בשמך הגדול שאיני זו מכאן עד **שתרחם על בניך**. התחילו גשמים מנטפין, אמרו לו תלמידיו: רבי, ראינוך ולא נמות. כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא להתיר שבועתך. אמר [להקב"ה]: לא כך שאלתי, אלא גשמי בורות שיחין ומערות. ירדו בזעף, עד שכל טפה וטפה כמלא פי חבית. ושיערו חכמים שאין טפה פחותה מלוג. אמרו לו תלמידיו: רבי, ראינוך ולא נמות. כמדומין אנו שאין גשמים יורדין אלא לאבד העולם. אמר לפניו: לא כך שאלתי, אלא גשמי רצון ברכה ונדבה. ירדו כתיקנן, עד שעלו כל העם להר הבית מפני הגשמים. אמרו לו: רבי, כשם שהתפללת שירדו, כך התפלל וילכו להם. אמר להם: כך מקובלני שאין מתפללין על רוב הטובה. אף על פי כן, הביאו לי פר הודאה. הביאו לו פר הודאה. סמך שתי ידיו עליו, ואמר לפניו: רבונו של עולם! עמך ישראל שהוצאת ממצרים אינן יכולין לא ברוב טובה ולא ברוב פורענות, כעסת עליהם - אינן יכולין לעמוד, השפעת עליהם טובה - אינן יכולין לעמוד, יהי רצון מלפניך שיפסקו הגשמים ויהא ריוח בעולם. מיד נשבה הרוח ונתפזרו העבים, וזרח החמה, ויצאו העם לשדה והביאו להם כמהין ופטרויות. שלח לו **שמעון בן שטח**: אלמלא חוני אתה - גוזרני עליך **נידוי**. ... אבל מה אעשה לך שאתה מתחטא לפני המקום ועושה לך רצונך, כבן שמתחטא על אביו ועושה לו רצונו. ואומר לו: **אבא**, הולכיני לרחצני בחמין, שטפני בצונן, תן לי אגוזים, שקדים, אפרסקים, ורמונים - ונותן לו. ועליך הכתוב אומר "ישמח אביך ואמך ותגל יולדתיך."

דברים פרק יא - (י) כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים הוא אשר יצאתם משם אשר תזרע את זרעך והשקית בגלגל כגן הירק: (יא) והארץ אשר אתם עבדים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעת למטר השמים תשתה מים: (יב) ארץ אשר יקוק אלהיך דרש אתה תמיד עיני יקוק אלהיך בה מרשית השנה ועד אחרית שנה: ס (יג) והיה אם שמעו תשמעו אל מצותי אשר אנכי מצוה אתכם היום לאהבה את יקוק אלהיכם ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם: (יד) ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגנך ותירשך ויצהרך: (טו) ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת: (טז) השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחיתם להם: (יז) וחרה אף יקוק בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה ואבדתם מהרה מעל הארץ הטבה אשר יקוק נתן לכם: ...

תלמוד בבלי מסכת תענית דף יח עמוד ב - /משנה/. סדר תעניות

קרי אורה מסכת תענית דף כג עמוד א - ובדור הזה בזכות חוני העיר הקדוש ברוך הוא את לב דורו אל **התשובה**, על כן התחילו תחילה הגשמים מנטפים, ... לעזור להם לצאת מן המיתה אל החיים, וכאשר התעוררו בתשובה התחילו לירד בזעף כדי לטהרם עוד בטהרה השניה אשר היא כשטיפה מבחוץ, ... התחילו לירד גשמי ברכה, ונרצו להם למעלה על ידי **התשובה**, ... [ובהמשך הסיפור מובא שהסנהדרין שיבח חוני: **"על ידי תפלתך חזרו בתשובה דור שהיה שפל"...**

...
 אמר רבי יוחנן: כל ימיו של אותו צדיק [ז"א: חוני] היה מצטער על מקרא זה "שיר המעלות בשוב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים." והיינו, שגלות בבל, שנמשכה **שבעים שנה**, היתה כחלום.
 אמר האם יתכן שאדם ישן שבעים שנה? יום אחד הלך חוני בדרך וראה אדם שנטע **עץ חרוב**. אמר ליה: עץ זה, תוך כמה שנים הוא טוען פירות? אמר ליה: עד שבעים שנה. אמר ליה: אם כן, למה לך ליטוע עץ זה, שספק גדול הוא אם תהנה מפירותיו? אמר ליה אני מצאתי בעולם עצי חרובים טעונים פירות, **ששתלום אבותי**. וכפי שאבותי שתלו עבורי, כך **אני שותל לצורך בני**. ישב חוני, וסעד את ליבו בפת. נפלה עליו שינה, ונרדם. עלתה סביבו שן סלע והקיפתו, ועל ידי כך נתכסה מעיני בני אדם, וישן שבעים שנה רצופות. כאשר התעורר משנתו לאחר אותן שבעים שנה, ראה אדם אחד, שהיה מלקט מפירות אותו חרוב שנשתל לפני שנרדם. אמר ליה: האם אתה הוא האדם ששתל את החרוב הזה? אמר ליה: לא. אלא **בן בנו** של השותל אני. אמר ליה: מוכח שישנתי שבעים שנה. ... הלך חוני לביתו. אמר לבני הבית: האם בנו של חוני חי? אמרו ליה: בנו של חוני איננו. **בן בנו** ישנו. אמר להו: אני הוא חוני המעגל. לא האמינו לו. הלך חוני לבית המדרש. שמע את החכמים כשהם אומרים: **ברורה לנו שמועה זו שלמדנו עתה, כפי שהיו השמועות ברורות לנו בימיו של חוני המעגל**. שכאשר היה חוני נכנס לבית המדרש, היה מיישב כל קושיה שהיתה להם לחכמים. אמר לחכמים: אני הוא חוני המעגל. לא האמינו לו, ולא כבדוהו כראוי לו. חלשה דעתו, ביקש רחמים שימות - ומת. אמר רבא, זהו מה ששגור בפי בני אדם: או **חברותא** או **מיתותא**.

~ שבעים שנה ~

- **תהלים צ (י) ימי שנותינו בהם שבעים שנה ואם בגבורת שמונים שנה ...**
- **תלמוד בבלי מסכת סוכה נה :** - הני שבעים פרים כנגד מי - כנגד **שבעים אומות**
- **תלמוד בבלי מסכת שבת פח :** - תני דבי רבי ישמעאל: וכפטיש יפצץ סלע מה פטיש זה נחלק לכמה ניצוצות - אף כל דיבור ודיבור שיצא מפי הקדוש ברוך הוא נחלק **לשבעים לשונות**.
- **אבן עזרא הקדמה לתורה - שבעים פנים לתורה**
- **במדבר יא:טז-יז** ויאמר יקוק אל משה אספה לי **שבעים איש מזקני ישראל** ...
- **בראשית פרק מו, כז - ... כל הנפש לבית יעקב הבאה מצרימה שבעים :** פ
- **ירמיהו כה:יא-יב** והיתה כל הארץ הזאת לחרפה לשמה ועבדו הגוים האלה את מלך בבל **שבעים שנה :**

~ שינה ~

קרן אורה [1852-1784, ליטא] מסכת תענית דף כג עמוד א

שם גמרא כל ימיו של אותו צדיק היה מצטער על מקרא זה, בשו"ב ה' את שיבת ציון היינו כחולמים, אמר מי איכא דנייב שבעין שנין בחלמא כו'. נראה דהמקרא אומר טעם על מהירת הגאולה לע' שנים, כי ידוע כי הגלות מכונים בשם שינה ולילה מפני שישראל ישנים מן המצות, ובוזה הם גורמים כביכול למעלה דוגמת השינה, על כן בגלות בבל שלא נתגברה השינה כל כך, ולא היינו אלא כחולמים, היינו כעין תנומה בעלמא, ...

אבל בגלות האחרון החיל הזה נתגברה השינה מאוד, וכבר עברו הרבה עתים לטובה וקול דודי דופק פתחי לי על ידי נסיוני הגלות אשר עברו עלינו, וחס ושלוש אין מקיץ מפני תגבורת השינה והעצלה, כי היצר הרע וכל מחנהו מתגברים בכל יום ויום, כי לבי ער, כי יש בכל דור צדיקים אשר יתעוררו להחזיק בצדק, והם נפש החיוני של דורן, וכמו שכח החיוני אשר בלב אפילו בשעת שינה נאחז בחיים כן הבטיח לנו השי"ת ברחמי להעמיד לנו חכמי הדור בכל עת, וכמו שדרשו ז"ל (מגילה י"א ע"א) על מקרא ואף גם זאת בהיותם בארץ אויביהם לא מאסתים כו', אבל מפני תגבורת השינה והעצלה אשר לדורן אין בכחן לעורר אתערותא דלתתא, עד שתבא העת האחרון מצמיחת הישועה, ואז השי"ת ברחמי יערה רוח ממרום להקיץ משנתם, כמו שנאמר (עמוס ט, י) ביום ההוא אקים את סוכת דוד ועל זה התפלל דוד המלך ע"ה (תהלים נז, ט) **אעירה שחר, שיהיה אנחנו מעוררים השחר של גאולה, ולא השחר יעורר אותנו. ...**

R. Berkovits, "On the Return to Jewish National Life", 1943

The great spiritual tragedy of the exile consists in the breach between Tora and life, for exile means the loss of a Jewish-controlled environment.... It is incorrect to speak, as it is often done among Jews, of the conflict between Judaism and modern life. For as yet there is no modern Jewish life [in 1943].

הטרגדיה הרוחנית הגדולה של הגלות היא הפרצה בין התורה לבין החיים, כי "גלות" פירושה: אובדן סביבה בשליטה יהודית.... אין זה נכון לדבר, כפי שנעשה לעתים קרובות בקרב יהודים, על העימות בין היהדות לבין החיים המודרניים. כי עד כה אין חיים יהודים מודרניים [בשנת 1943].

~ חרוב ~

תלמוד בבלי מסכת שבת דף לג עמוד ב

... אזלו טשו במערתא. איתרחיש ניסא איברי להו **חרובא** ועינא דמיא.

תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יז עמוד ב

וחנינא בני - די לו בקב **חרובין** מערב שבת לערב שבת.

תלמוד בבלי מסכת בכורות דף ח עמוד א

חרוב זה משעת נטיעתו עד שעת גמר פירותיו שבעים שנה,

תלמוד בבלי מסכת בבא מציעא דף נט עמוד ב

וזה הוא תנור של עכנאי. ... תנא: באותו היום השיב רבי אליעזר כל תשובות שבעולם ולא קיבלו הימנו. אמר להם: אם הלכה כמותי - **חרוב** זה יוכיח. נעקר **חרוב** ממקומו מאה אמה, ואמרי לה: ארבע מאות אמה. אמרו לו: אין מביאין ראייה מן ה**חרוב**.

"In Israel, to be a realist, you have to believe in miracles" – David Ben Gurion

כל יהודי שאינו מאמין בנסים אינו ריאליסטי / בארץ ישראל, אדם שלא מאמין בנסים הוא אדם לא ריאלי

משנה מסכת אבות פרק ב
הלל אומר אל תפרוש מן הצבור ...

מהר"ל, דרך חיים על אבות פרק ב משנה ד

אמר אל תפרוש מן הצבור כי הצבור שהם הכלל הם עומדים כמו שהתבאר כי אל הצבור יש קיום יותר, ולפיכך הפורש מן הצבור פורש מן הדבר שיש לו קיום ביותר. ועוד כי הכלל הוא הכל, ויש בהם כח הכל, ולפיכך הפורש מן הצבור פורש מהכל והוא מבחוץ, ואם הוא מבחוץ להכל נחשב דבר זה שיצא מן הכלל. ודבר זה מבואר בדברי חכמים שמנו הפורשים מדרכי הצבור בכלל מינים ואפיקורסים שכופרים בתורה ובתחיית המתים כדאיתא במסכת ראש השנה (י"ז, א') שאמר שם אבל המינים והמוסרי והמשומדים והאפיקורסים שכפרו בתורה ובתחיית המתים ושפרשו מדרכי צבור שכל אלו הם יוצאים מן הכלל ואין להם חלק בכלל. וכן מי שפורש מן דרכי צבור הוא יוצא מן הכלל. ואמר כי הכלל הוא עיקר לא היחיד הפרט שהיחיד הוא בעל שינוי ואלו הכללים עומדים כמו שהתבאר, כי כח הכללי עומד בלא שינוי.

~ בני בני ~

תענית דף כג עמוד א [חברותא]

אבא חלקיה, **בן בנו**, כלומר - נכדו, של חוני המעגל היה. וכאשר נצרך העולם למטר, היו שולחים אליו חכמים, שיבקשו ממנו להתפלל על כך, והיה מבקש **רחמים**, והיה בא **מטר**. ...

תענית דף כג עמוד ב [חברותא]

חנן הנחבא **בן בתו** של חוני המעגל היה. כאשר נצרך העולם למטר, היו החכמים שולחים תינוקות של בית רבן אליו, כדי לרכך את ליבו, שיתכוין יותר בתפילתו. והיו התינוקות אוזנין בשולי בגדו, ואמרו ליה: אבא, אבא [כך היו רגילים לקרותו], תן לנו מטר! אמר חנן לפני הקדוש ברוך הוא: רבונו של עולם! עשה בשביל תינוקות אלו, שמבקשים ממני מטר, ואין מכירין בין אבא שיכול לתת מטר לאבא דלא שאין בידו לתת **מטר**.

קהלת פרק ד, יב - והחויט המשלש לא במהרה ינתק:

R. Moshe Tendler: When do you know you fulfilled *p'ru u'r'vu*? When your grandchildren follow Judaism.

תוספתא מסכת יבמות (ליברמן) פרק ח

לא יבטל אדם מפריה ורביה אלא אם כן יש לו בני בני בני ...

דברים פרק יא, י-כא

(י) כי הארץ אשר אתה בא שמה לרשתה לא כארץ מצרים ... (יא) והארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה ארץ הרים ובקעת למטר השמים תשנה מים: ... (יג) והיה אם שמע תשמעו ... (יד) ונתתי מטר ארצכם ... (טז) השמרו לכם פן יפתה לבבכם וסרתם ... (יז) וחרה אף יקנך בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר ... (יח) ושמתם את דברי אלה על לבבכם ועל נפשכם וקשרתם אתם לאות על דרךם והיו לטוטפת בין עיניכם: (יט) **ולמדתם אתם את בניכם לדבר בם בשבת בביתך ובכלתך בדרך ובשכר ובקומך:** (כ) וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך:

~ לסיום ~

תהלים פרק קכו

- (א) שיר המעלות בשוב יקנך את שיבת ציון היינו כחלמים:
- (ב) אָז וּמָלֵא שְׁחוֹק פִּינֵנו וּלְשׁוֹנֵנוּ רִנָּה
- אָז יֹאמְרוּ בְּגוֹיִם הַגְּדִיל יְקִנֵּךְ לַעֲשׂוֹת עִם אֱלֹהִים:
- (ג) הַגְּדִיל יְקִנֵּךְ לַעֲשׂוֹת עִמָּנוּ
- הַיְיֵנוּ שְׂמֵחִים:
- (ד) שׁוֹבָה יְקִנֵּךְ אֶת שְׁבִיתֵנוּ
- כְּאַפִּיקִים בְּנֶגֶב:
- (ה) הַזְרְעִים בְּדַמְעָה
- בְּרִנָּה יִקְצְרוּ:
- (ו) הַלֹּדֶף יִלָּךְ וּבִכְהָ נִשְׂא מִשָּׁךְ הַזָּרַע
- בָּא יְבוֹא בְרִנָּה נִשְׂא אֱלֻמֹּתָיו: